Een fatale postwissel

Deel 75 uit de serie 'De onbekende helden van 1940-1945'
Door: Henk G. Westland, luitenant-kolonel b.d.

Marechaussee Serier zet zich op West-Zeeuws-Vlaanderen vol in voor hulp aan onderduikers vaak onder dekmantel van zijn werk. Hoe een in Harderwijk gedeserteerde Duitse korporaal als spijtoptant een golf van arrestaties in Zeeland veroorzaakt.

Na de capitulatie verbindt dienstplichtig kanonnier **Leen Serier** (21) zich medio juni 1940 bij de Koninklijke Marechaussee en wordt ingedeeld bij het Depôt te Apeldoorn. Omdat de Marechaussee per 5 juli 1940 een burgerkorps wordt, krijgt hij per die datum eervol ontslag uit de vrijwillige militaire dienst. Na een spoedopleiding van een maand wordt hij in de rang van marechaussee te voet geplaatst bij de Brigade Terneuzen in Zeeuws-Vlaanderen. Leen heeft zich inmiddels verloofd met Jans van Gilst uit Colijnsplaat. In augustus 1942 verhuist hij van Terneuzen naar een kostadres in Oostburg als gevolg van een overplaatsing naar bureau Prijsbeheersching van de marechaussee-afdeling Oostburg.

Wanneer per 1 maart 1943 de politiemacht in Nederland door de bezetter wordt gereorganiseerd, wordt Serier ontslagen als marechaussee en aangesteld als wachtmeester van de Staatspolitie, ingedeeld bij de 'Marechaussee (Gendarmerie)'. Hij houdt als standplaats Oostburg en blijft bij bureau Prijsbeheersching werken.

Strijd tegen prijsopdrijving
Het vaststellen van de prijzen van goederen en diensten in Nederland is opgedragen aan de 'Dienst van de Gemachtigde voor de Prijzen' in Den Haag. Deze dienst kent een 'Afdeling Prijsbeheersching' met inspecties en opsporingsdiensten in het land. Vanaf najaar 1942 zijn daarbij ook rijks- en gemeentepolitie betrokken. Het zwaartepunt van de controle op de naleving van de prijsvoorschriften voor de eerste levensbehoeften ligt nu bij de politie, die als taak heeft overtredingen te constateren. De opsporingsdienst van de Afdeling Prijsbeheersching heeft een overkoepelende functie en beschikt daarnaast over warendeskundigen.

Illegale activiteiten
Serier verzorgt onderduikers (zoeken van duikadressen, verplaatsen van mensen naar die adressen en voorzien van bonkaarten), verkoopt en verspreidt illegale bladen en zamelt geld in voor de financiering van het verzetswerk. Vanwege zijn werkzaamheden bij de Prijsbeheersching komt hij op veel plaatsen in West-Zeeuws-Vlaanderen en heeft hij alle gelegenheid contacten te onderhouden. Dat hij zijn dienst zowel in uniform als in burgerkleding mag verrichten, geeft hem daarbij voordeel. "Hij gaf zich geheel. Rustig, voorzichtig maar onverschrokken zette hij zich in voor het ondergrondsche werk. Slechts de kleine kring van hen, die met hem in contact stonden, wist, wie hij was." Serier werkt voor de illegale organisatie Trouw en later ook voor de LO.

Serier heeft contact met onder andere de graanhandelaren Johannes en Pieter de Feijter in Sluis, ds. Tiemens in Aardenburg en Jacob Klaaijsen uit Goes, opsporingsambtenaar (warendeskundige) van de Prijsbeheersching.
De broers De Feijter zijn druk met het verzorgen van onderduikers (meestal bij boeren in de omgeving van Sluis), het inzamelen van geld en het over de grens brengen van joden, werkweigeraars en studenten, en werken vanaf mei 1943 samen met Klaaijsen. "Klaaijsen kwam geregeld bij ons, iedere week." Hij is ook degene die Serier in mei heeft gevraagd geld in te zamelen ter ondersteuning van het onderduikwerk. Het ingezamelde geld wordt door Serier contant of per postwissel overhandigd aan Klaaijsen. Ds. Tiemens heeft via zijn collega's in de omliggende plaatsen ook een netwerk voor onderduikcontacten.

Het moment vanaf mei 1943 is niet toevallig. De ondergedoken ds. Frits Slomp – alias Frits de Zwerver, de grote promotor van een Landelijke Organisatie voor Hulp aan Onderduikers (LO) – predikt en vergadert van 13-16 mei in Goes en gaat vandaar met een veerdienst naar Terneuzen. Daar komt hij in aanraking met een groep mensen in Oost-

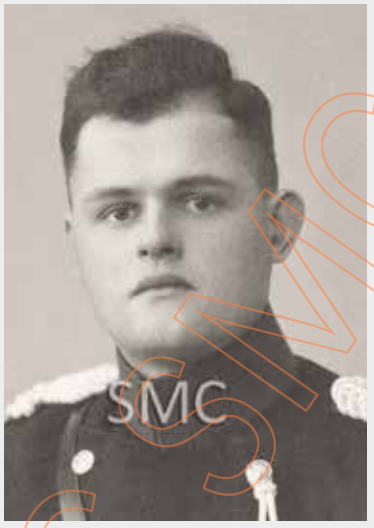

Leendert Serier wordt op 4 augustus 1918 geboren in het dorp Kats op Noord-Beveland. Vader en moeder werken allebei op het land. Moeder overlijdt wanneer Leen pas vijftien maanden oud is. Vader hertrouwt in 1924 en het gezin woont inmiddels in Colijnsplaat. Na zijn lagere schooljaren werkt Leen als arbeider op het land.

In maart 1938 meldt hij zich als dienstplichtige in de kazerne Het Groot Arsenaal te Bergen op Zoom bij het 7e Regiment Veldartillerie. Hier wordt hij opgeleid tot onbereden artillerist en gaat vijf en halve maand later met groot verlof.

In Europa dreigt oorlog en Nederland kondigt op 28 augustus 1939 de algemene mobilisatie af. Serier komt de volgende dag weer op in Bergen op Zoom en wordt ingedeeld bij het 22e Regiment Artillerie (22 RA). Dit regiment krijgt als opdracht het ondersteunen van het 44e en 46e Regiment Infanterie bij de verdediging van de Betuwestelling (lijn Rhenen-Kesteren-Ochten). Tijdens de gevechten in de meidagen van 1940 worden deze regimenten en ook de troepen op de Grebbeberg met artillerievuur ondersteund. In de nacht van 13 mei trekt 22 RA zich volgens opdracht terug over de dijken naar de omgeving van Vianen. Daar komt op 14 mei het bericht binnen de vijandelijkheden te staken.

SMC SMC SMC

Leen Stoorvogel sr.

Jacob Klaaijsen

Zeeuws-Vlaanderen, die al in vrij willekeurige verbinding met elkaar bezig zijn met inlichtingenwerk en onderduikershulp. Werk dat ook in het westelijk deel al gebeurt, waar bovendien Trouw en passant ook het onderduikerswerk behartigt.

Verraad Duitse deserteur

Een van die illegale werkers in Oost-Zeeuws-Vlaanderen is opperwachtmeester, later hoofdwachtmeester Leen Stoorvogel, brigade-/groepscommandant te Hulst. Samen met zijn zoon Joop en twee collega's helpt Stoorvogel geallieerde 'piloten' en joden bij Clinge de grens over in handen van de illegale Belgische 'Witte Brigade'.

Op 1 augustus 1943 in Harderwijk vraagt een Duitse deserteur (*gefreiter* Franz Still) met zijn Nederlandse vriendin hulp bij meubelmaker Leen Stoorvogel jr. Zijn toevallig bij hem logerende broer Joop zet de twee op de trein naar Zeeland. Het stel verblijft nog enige tijd op Zuid-Beveland in Goes en Kapelle-Biezelinge voordat ze op de vluchtroute via Clinge over de grens worden geholpen. Echter, de deserteur krijgt spijt en meldt zich in Gent bij de *Bahnhofoffizier*. Bij zijn verhoor noemt hij de namen van hun helpers in Harderwijk, Goes en Kapelle-Biezelinge. Als gevolg van de daaropvolgende arrestaties – als eerste op 27 augustus Leen Stoorvogel in Harderwijk – komt de *Sicherheitspolizei* nog meer namen te weten. Stoorvogel sr. wordt drie dagen later gearresteerd, maar zoon Joop weet te ontkomen.

Johannes de Feijter in Sluis krijgt in september een berichtje van Klaaijsen "dat in Goes alles fout was." Toch spreekt hij Klaaijsen daarna nog een keer in Goes en die zegt: "Ik ben er niet zo bang voor, het loopt wel goed af." Echter, op 1 oktober wordt Klaaijssen gearresteerd en in zijn woning wordt een postwissel met daarop de naam van Serier gevonden... Met een codebericht over de telefoon wordt het in Sluis duidelijk dat het nu echt fout zit. Er wordt overlegd: de broers De Feijter en anderen zullen onderduiken, behalve Serier: "Ik kan het niet doen, ze moeten persé weten waar ik ben." Op 16 oktober houden beambten van de *Zollgrenzschutz* vier mensen aan waaronder Serier. Ze worden overgebracht naar Terneuzen en drie dagen later voor *untersuchungshaft* naar de *Polizei- und Untersuchungsgefängnis Lager Haaren* (Serier onder nr. 2234). Eerder zijn daar de andere slachtoffers van het verraad ingesloten.

Collectieve straf polizisten

Op 15 maart 1944 worden ze overgebracht naar het *polizeilager* in Kamp Vught (Serier onder nr. P1777). Zij moeten daar werken in de *arbeitskommandos*. Op het avondappel van Goede Vrijdag 7 april moeten alle *polizisten* uittreden. In totaal 35 man, 27 leden van de Marechaussee en 8 van de gemeentepolitie worden naar de gevangenis de 'Bunker' afgemarcheerd. Wat is er gebeurd? De ter dood veroordeelde marechaussee Smits, opgenomen in het *revier* van Kamp Vught, is op 6 april ontsnapt. Dat kan hij volgens de kampleiding nooit alleen hebben gedaan en alle *polizisten* (waaronder Serier en Stoorvogel) worden nu collectief gestraft. Na twee maanden vol ontbering worden ze op 6 juni uit hun cellen gehaald en keren weer terug naar de barakken.

Feldurteil im Namen des Deutschen Volkes

Van de slachtoffers van het 'Still-verraad' worden na onderzoek nog vijftien man vastgehouden waaronder Serier, Klaaijsen en vader en zoon Stoorvogel. Zij worden op 28 juni voor hun proces overgebracht naar de *Kriegswehrmachtsgefängnis* aan de Gansstraat in Utrecht en horen op 1 juli hun aanklacht voor het *Feldgericht des Kommandierenden Generals und Befehlshabers im Luftgau Holland* te Utrecht. Op 24 juli volgt de veroordeling, waarbij zes man ter dood worden veroordeeld voor spionage, wapenbezit en/of hulp aan de vijand, acht man tuchthuisstraffen krijgen opgelegd en één man wegens gebrek aan bewijs wordt vrijgesproken.
Serier en Klaaijsen worden veroordeeld "*wegen Unterstützung einer geheimen Verbindung*" tot drie respectievelijk zes jaar tuchthuis met aftrek van voorarrest. Alleen het inzamelen van geld wordt beiden ten laste gelegd. Het bij de arrestatie van Klaaijsen aangetroffen bedrag van fl. 620 wordt in beslag genomen. Uiteraard probeert Serier zijn aandeel te bagatelliseren en beweert niets te weten van een "*Organisation Illegale Hilfe*" en dat hij het geld afdroeg zonder kennis te hebben waar het geld naar toeging. Dat wordt door de rechtbank niet aannemelijk geacht. Stoorvogel sr. wordt wegens "*Feindbegünstigung*" (hulp aan een Engelse piloot) ter dood veroordeeld, Stoorvogel jr. wegens "*Feindbegünstigung in Tatenheit mit Beihilfe zur Fahnenflucht*" tot vier jaar tuchthuis met aftrek van voorarrest. ▶

POSTWISSEL
BINNENLAND
NEDERLANDSCHE POSTERIJEN
NEDERLAND
GLD.

Een postwissel is een methode om contant geld te verzenden. De verzender stort op een postkantoor een bedrag aan contant geld en geeft het adres van de ontvanger op. De ontvanger krijgt de postwissel in de brievenbus en ontvangt op zijn postkantoor het bedrag in contanten.

Tankgrachten graven

Serier wordt na een verblijf in Kamp Amersfoort (nr. 6908) op 11 oktober 1944 met een groot transport gedeporteerd naar concentratiekamp Neuengamme bij Hamburg. Drie dagen later komt het transport daar aan; Serier wordt geregistreerd onder nr. 57043 en gaat vandaar op 22 oktober naar *arbeitslager* Aurich-Engerhafe in Ostfriesland. Vanuit dit kamp lopen dagelijks zo'n tweeduizend gevangenen twee kilometer naar het spoorwegstation van Georgsheil om vandaar in veewagons (over elf kilometer) naar het stadje Aurich te worden gebracht. Hier moeten ze noordelijk van Aurich tankgrachten graven, die deel uitmaken van de verdedigingslinie *Friesenwall*.

Het graven in de herfst van dit jaar is moordend. Door de aanhoudende regenval staan de mannen uren aaneen in het ijskoude grondwater en moeten de zware en natte kleigrond met primitief materieel uitgraven, terwijl ze door de bewakers en hun honden worden geterroriseerd. Veel gevangenen bezwijken tijdens dat werk en de daarmee gepaard gaande mishandelingen. Avonds worden de doden mee teruggenomen naar het barakkenkamp, waar ziektes heersen en de leefomstandigheden erbarmelijk zijn. Leen Serier is daar op 6 december 1944 gestorven, 26 jaar oud. Ruim twee weken later op 22 december wordt het kamp weer ontruimd en gaan de overlevenden terug naar hoofdkamp Neuengamme. Op Seriers *sterbeurkunde*, opgemaakt op 8 oktober 1945, is als doodsoorzaak zogenaamd '*congesti*' vermeld.

De 188 slachtoffers (waaronder 47 Nederlanders) van dit *arbeitskommando* zijn naamloos begraven in verzamelgraven op het kerkhof van Engerhafe. Wel zijn de namen en datum van begraving door het bureau van de *lagerleitung* in het begraafplaatsboek genoteerd. In de zomer van 1952 zijn door een Frans onderzoeksteam de stoffelijke resten opgegraven, geïdentificeerd en individueel herbegraven. De stoffelijke resten van Leen Serier zijn in 1954 herbegraven op het Nederlands Ereveld Osnabrück te Osnabrück-Westerberg.

De naam van Leendert Serier staat als een van de 188 namen vermeld op het monument in Engerhafe. Zijn naam is opgenomen op het herdenkingsmonument op het Raadhuisplein in Oostburg. Deze plaats kent ook een 'L. Serierstraat'.

Jacob Klaaijsen en **Leen Stoorvogel jr.** worden ook op 11 oktober 1944 vanuit Kamp Amersfoort gedeporteerd naar concentratiekamp Neuengamme. Leen Stoorvogel jr. overlijdt op 20 november 1944 in hoofdkamp Neuengamme. Jacob Klaaijsen maakt de bevrijding mee in *auffanglager* Sandbostel, maar overlijdt op 17 mei 1945 in het 86e British General Hospital te Rotenburg.

De opgelegde doodstraffen worden niet ten uitvoer gebracht: hoofdwachtmeester **Leen Stoorvogel sr.** wordt op 29 juli overgebracht naar *Zuchthaus Anrath* en op 6 september naar *Zuchthaus Lüttringhausen*. Hij overleeft het zware regime in deze tuchthuizen en komt op 10 mei 1945 sterk vermagerd en verzwakt weer thuis.

De auteur verricht historisch onderzoek naar de gevallenen die in de oorlog 1940-1945 behoorden tot de (Koninklijke) Marechaussee. Wilt u reageren? Uw reactie is welkom op marechaussee4045@gmail.com.

SMC SMC SMC SMC

Colofon

Marechaussee Contact
27e jaargang
2026 | 3 | juni

Marechaussee Contact is een uitgave van Stichting Marechaussee Contact en verschijnt tweemaandelijks.

Aan de inhoud wordt veel zorg besteed, echter noch de stichting noch de redactie aanvaardt enige aansprakelijkheid voor eventuele fouten en/of onvolkomenheden. Door derden aangeleverde inhoud geeft niet noodzakelijk de mening van de stichting of de redactie weer. De redactie behoudt zich het recht voor door derden ingezonden kopij aan te passen, in te korten, of niet te plaatsen.
Voor het overnemen van artikelen, gedeelten daarvan en/of foto's is toestemming van de redactie vereist. Na verkregen toestemming dienen de bron, de artikelkop en de naam van de auteur te worden vermeld.

Redactie
Willem Geense
Gert Janssen
Evert Jan Kasteel (tekstredactie)
Eric Koopman
Cees Lindenberg
Kees Poelma
Henk Rijke (voorzitter)
Henk Westland (eindredactie)

Aan dit nummer werkten mee
Remco Kruidenier
Joop Rump

Contact met de redactie
Postbus 125, 7590 AC Denekamp
t.a.v. Redactie Marechaussee Contact
redactie@marechausseecontact.nl

Wijzigen van adresgegevens / opzeggen
begunstigersadministratie@
marechausseecontact.nl
(zie verder pagina SMC-informatie
bij administratie)

Vormgeving
Pleun van der Linde,
Persmanager, Alphen aan den Rijn

Druk
Wilco BV, Amersfoort

Aanleveren kopij voor een volgende uitgave
Voor het aanleveren van kopij graag eerst contact opnemen met de redactie.

Inhoud

3 Observaties

4 Agenda | Activiteiten voor en door (oud-)marechaussees

5 Nestelpennen | Teamwork op de Westerschelde

6 In gesprek met | OTCKMar heeft eigen Dependance Flexibele Capaciteit

8 Vrijheidsdefilé | "In Wageningen marcheert de geschiedenis zij aan zij met het heden"

10 Herdenken | Nationale Herdenking op de Dam 2026

11 Uitgelicht | Geen illegaal ontsnapt aan snelle marechaussee-RHIB

14 Onderscheidingen | Het heeft Zijne Majesteit de Koning behaagd U te benoemen tot …

18 Op missie | KMar-detachement Petrovec KFOR 1999

21 Huis vol foto's | Wapendag Koninklijke Marechaussee

24 1940-1945 | Een fatale postwissel

27 SMC | Terugblik SMC-contactmiddag Badhoevedorp

28 SMC | Van kuise nonnen tot hitsige Maurits

30 Personalia

31 SMC-informatie

Foto omslag:
2026, ow Nathan van Brigade Zeeland – West-Brabant in cabin RHIB
Foto: Gert Janssen